

Construirea unei teologii biblice

LECTIA
TREI

DEZVOLTĂRI DIACRONICE
ÎN VECHIUL TESTAMENT

THIRD MILLENNIUM

MINISTRIES

Biblical Education. For the World. For Free.

Pentru materiale video, suporturi de curs și alte resurse, vizitați Third Millennium Ministries la adresa thirdmill.org.

© 2012 by Third Millennium Ministries

Toate drepturile rezervate. Fără permisiunea scrisă a editurii Third Millennium Ministries, Inc., P.O. Box 300769, Fern Park, Florida 32730-0769, nicio porțiune din această publicație nu poate fi reprodusă în scopuri comerciale, în nicio formă și prin niciun mijloc, cu excepția unor citate scurte în vederea recenziei, comentariului sau studiului.

Dacă nu există alte precizări, toate citatele biblice sunt din Sfânta Scriptură – Biblia versiunea Dumitru Cornilescu revizuită. Copyrightul Bibliei Cornilescu © 1924 aparține British and Foreign Bible Society (Societatea Biblică pentru Răspândirea Bibliei în Anglia și Străinătate). Copyrightul © 2010 ediției revizuite în limba română aparține Societății Biblice Interconfesionale din România, cu aprobarea British and Foreign Bible Society.

DESPRE THIRD MILLENNIUM MINISTRIES

Înființată în 1997, Third Millennium Ministries este o organizație creștină nonprofit care furnizează **educație biblică gratuită în întreaga lume**. Ca răspuns la nevoia tot mai mare de formare biblică judicioasă a liderilor creștini de pe mapamond, noi creăm o programă de seminar multimedia ușor de folosit, finanțată prin donații, în cinci limbi de mare circulație (engleză, spaniolă, rusă, chineză mandarină și arabă) și o distribuim gratuit celor care au cea mai mare nevoie de ea, mai cu seamă liderilor creștini care nu au acces la educația tradițională sau nu și-o pot permite. Toate lecțiile sunt scrise, concepute și produse intern și sunt similare ca stil și calitate celor de pe History Channel[®]. Această metodă originală și eficientă pentru formarea liderilor creștini s-a dovedit foarte efecace în întreaga lume. Am câștigat Premiul Telly pentru o producție video remarcabilă în domeniul educației și utilizării animației, iar programa noastră este folosită în prezent în peste 150 de țări. Materialele Third Millennium apar sub formă de DVD-uri, materiale tipărite, *streaming* pe internet, transmisie televizată prin satelit și emisiuni de radio și televiziune.

Pentru informații suplimentare despre lucrarea noastră de slujire și pentru a afla cum vă puteți implica, vă rugăm să vizitați <http://thirdmill.org>.

Cuprins

I. Introducere	1
II. Orientare	2
A. Diacronic	2
1. Contrastul	2
2. Interdependența	3
B. Dezvoltare	3
1. Scopurile divine	4
2. Providența divină	5
C. Exemplu	6
III. Dezvoltări epocale	7
A. Accente variate	8
1. Legămintele universale	8
2. Legămintele naționale	9
3. Noul Legământ	11
B. Unitatea organică	12
1. Administrația Împărăției	12
2. Autoritatea dăinuitoare	13
3. Aplicație extinsă	14
IV. Dezvoltări tematice	15
A. Tematici tradiționale	15
B. Tipologia	17
1. Definiție	17
2. Caracteristici	18
3. Identificare	22
V. Concluzie	26

Construirea unei teologii biblice

Lecția trei

Dezvoltări diacronice în Vechiul Testament

INTRODUCERE

În țara mea există un joc numit „Cine este copilul?” Gazda unei petreceri împarte fotografiile ale oaspeților adulți, de pe vremea când toți erau mici, și fiecare trebuie să ghicească cine se află în fotografie. De obicei, cel puțin unele persoane pot fi recunoscute în fotografii. Nici un adult nu arată la fel ca în copilărie, dar deseori unele trăsături ale feței - forma ochilor, un zâmbet larg - continuă să fie destul de asemănătoare pentru a putea recunoaște copilul care a crescut în adult.

Ceva asemănător se întâmplă și în teologia Vechiului Testament. Acesta acoperă perioade de mii de ani, în timpul cărora teologia lui s-a modificat substanțial. Teologia, în etapele sale mai mature aproape de final, nu este la fel cu teologia anterioară, din etapele mai timpurii. Privind mai atent, putem vedea că Vechiul Testament reprezintă, de fapt, aceeași credință dar care s-a dezvoltat în timp.

Aceasta este a treia lecție din ciclul Construirea unei teologii biblice. Am intitulat-o „Dezvoltări diacronice în Vechiul Testament”. În cadrul ei vom vedea că teologia biblică se focalizează asupra felului în care teologia Vechiului Testament s-a dezvoltat de-a lungul timpului.

În lecția anterioară am văzut că cei credincioși utilizează trei metode de bază, pentru a înțelege Scripturile: analiza literară, care abordează Biblia ca pe un portret literar, conceput pentru a comunica anumite perspective; analiza tematică, în care Biblia este abordată ca o oglindă ce reflectă chestiuni tradiționale sau contemporane; și analiza istorică, în cadrul căreia Biblia este tratată ca o fereastră spre evenimentele istorice pe care le prezintă. De asemenea, am observat că teologia biblică este concentrată mai ales pe analiza istorică a Scripturilor, analizând în mod special felul în care Dumnezeu S-a implicat în evenimentele istorice prezentate în Biblie. Din acest motiv, am definit disciplina teologiei biblice în felul următor:

Teologia biblică este reflecția teologică extrasă din analiza istorică a lucrărilor lui Dumnezeu prezentate în Scriptură.

Teologia biblică se concentrează asupra relatărilor Scripturii privitoare la implicarea lui Dumnezeu în istorie și trasează concluzii pentru teologia creștină, din aceste evenimente.

În lecția precedentă, am văzut că teologii biblici au făcut „sinteze sincronice” ale teologiei Vechiului Testament, studiind perioade din istorie sub forma unor unități sincronice de timp și prin discernerea structurilor teologice care s-au format prin intersectarea revelațiilor lucrărilor și cuvintelor divine din acele perioade. În această lecție, ne vom îndrepta atenția către o a doua principală preocupare pe care teologii biblici o au în relație cu Vechiului Testament, și anume „dezvoltarea diacronică”, adică

felul în care structurile teologice au crescut sau s-au dezvoltat în timp. Pentru a studia acest subiect, vom urmări trei aspecte principale. În primul rând formarea unei orientări de bază în dezvoltarea diacronică. Apoi, vom explora modul în care au avut loc dezvoltările epocale între perioadele sau epocile istorice majore.

În fine, modul în care anumite teme ale Vechiului Testament s-au dezvoltat de-a lungul timpului. Să începem cu orientarea de bază în dezvoltarea diacronică.

ORIENTARE

Una dintre cele mai bune metode pentru a introduce ideea de dezvoltare diacronică este să ne concentrăm pe ceea ce vrem să spunem prin fiecare din aceste două cuvinte. Mai întâi, vom analiza termenul „diacronic”. Iar apoi vom explica ce avem în vedere prin folosirea termenului „dezvoltare”. Iar apoi vom explica ce avem în vedere prin folosirea termenului „dezvoltare”. În fine, vom lua un exemplu biblic pentru a descrie dezvoltarea diacronică în Vechiul Testament. Să analiză, mai întâi, termenul „diacronic”.

Diacronic

Termenul „diacronic” derivă din două cuvinte grecești: prepoziția dia, care adesea înseamnă „prin” sau „pretutindeni” și substantivul chronos care înseamnă „timp”. Diacronia este interesată de trecerea timpului. În cazul teologiei biblice, termenul „diacronic” indică modul în care teologia Vechiului Testament s-a transformat, schimbat sau s-a dezvoltat în timp.

Ne ajută să observăm felul în care abordarea diacronică a Vechiului Testament se raportează la sinteza sincronică, subiectul lecției noastre anterioare. Pe de-o parte, vom observa contrastul dintre dezvoltarea diacronică și sinteza sincronică. Iar pe de alta vom analiza interdependența dintre cele două. Să începem prin a analiza contrastul dintre ele.

Contrastul

Vă amintiți că am comparat sinteza sincronică a Vechiului Testament cu a acorda atenție unei anumite scene din film, cu a ne uita la segmente relativ coerente ale acesteia una câte una. Sinteza sincronică se focalizează pe structurile teologice care apar în perioade alese din istoria biblică. Ce a revelat Dumnezeu într-o perioadă sau alta? Prin contrast, diacronia Vechiului Testament este ca și cum ne-am concentra pe urmărirea povești din film prin derularea scenelor. Presupune focalizarea pe felul cum acțiunea filmului se desfășoară progresiv, de la început până la sfârșit. Abordarea diacronică a Bibliei se concentrează asupra modului în care structurile teologice se descoperă progresiv în timp. Cum s-au derulat revelațiile lui Dumnezeu de-a lungul istoriei?

Să analizăm perioada relativ scurtă a izbăvirii lui Israel din Egipt, în Exodul 1:1-19:1. O perspectivă sincronică asupra acesteia ar pune întrebări de genul: „Ce a făcut și a zis Dumnezeu în această perioadă, ca întreg?” Ce fel de structuri teologice au fost stabilite de-a lungul acestei perioade?” Însă, o abordare diacronică este mai preocupată de schimbările care s-au petrecut în structurile teologice. Punând întrebări precum: „Ce schimbări au avut loc în teologie ca urmare a felului variat în care a acționat și a vorbit Dumnezeu în această perioadă?” „Ce dezvoltări teologice au avut loc din vremea copilăria lui Moise și până a fost chemat din rugul aprins?” „Cum anticipează revelația lui Dumnezeu de la rugul aprins lucrarea săvârșită de El în Egipt?” Acestea și multe alte chestiuni similare ocupă o importanță esențială în abordarea diacronică a acestei părți din Vechiul Testament.

Interdependența

Oricât de diferite ar fi cele două abordări, diacronică și sincronică, între ele există și foarte multe interdependențe. De fapt, este imposibil să urmezi prea mult timp o abordare fără cealaltă. Din acest motiv, când teologii biblici studiază Scripturile, ei alternează între studiul sincronic și cel diacronic într-o varietate de moduri.

Să analizăm felul în care trebuie să alternăm între abordarea sincronică și cea diacronică atunci când trecem de la o perioadă scurtă de timp, la una mai lungă. Pentru început, unele analize diacronice preced chiar și o sinteză sincronică foarte scurtă. Trebuie să înțelegem schimbările teologice în mod diacronic, pentru a găsi modalitatea în care să rezumăm ce s-a întâmplat într-o anumită perioadă.

Când luăm în considerare perioade de timp mai lungi, analiza diacronică depinde de sinteza sincronică. Mai întâi, facem sinteza sincronică a câtorva perioade mai scurte și apoi urmărim felul în care s-au schimbat structurile teologice pe parcursul lor. Odată înțeleasă diacronic, această perioadă mai mare, poate fi chiar sintetizată ca un întreg. Această alternanță între tipurile de analiză continuă până când ajungem la o înțelegere a întregii revelații biblice.

Oricât de mare ar fi diferența dintre cele două tipuri de analiză, nu trebuie să uităm că o metodă nu poate fi urmată fără un anumit grad de dependență în cealaltă. Nu se poate spune că o abordare este mai importantă sau este fundamentală față de cealaltă, ci ambele atât cea sincronică cât și cea diacronică sunt necesare pentru a înțelege corect teologia Vechiului Testament.

După ce am înțeles ideea de bază a analizei diacronice a Vechiului Testament, trebuie să explicăm ce vrem să spunem prin dezvoltare diacronică.

DEZVOLTARE

Folosim termenul „dezvoltare” în loc să vorbim pur și simplu de schimbări diacronice, pentru a sugera două idei principale. Mai întâi, schimbările din structurile teologice ale Vechiului Testament avansează întotdeauna în direcția împlinirii scopurilor lui Dumnezeu pentru istorie. În al doilea rând, vorbim despre dezvoltare deoarece

schimbările teologice au loc doar prin implicarea providențială a lui Dumnezeu în istorie. Să luăm în considerare, mai întâi, scopurile divine din spatele fiecărei schimbări din teologia Vechiului Testament.

Scopurile divine

De la un capăt la celălalt, Scripturile afirmă că tot ce s-a întâmplat în istorie, inclusiv schimbările din teologie, au împlinit întotdeauna scopul neabătut al lui Dumnezeu pentru creație. Isaia 46:10 reflectă o perspectivă generală, întâlnită peste tot în Vechiul Testament. Acolo citim următoarele cuvinte:

**Eu am vestit de la început ce are să se întâmple
și cu mult înainte ce nu este încă împlinit.
Eu zic: „Hotărârile Mele vor rămâne în picioare
și Îmi voi aduce la îndeplinire toată voia Mea.” (Isaia 46:10)**

Acest pasaj și multe altele ne revelează perspectiva generală vechi-testamentară, conform căreia istoria își urmează cursul întotdeauna și împlinește obiectivele rânduite de Dumnezeu. Aceste obiective istorice nu sunt doar în sens foarte larg, pe termen lung, ci sunt și specifice, pe termen scurt. De pildă, Dumnezeu are motive specifice, pe termen scurt, atunci când îl numește pe David împărat peste Israel, dorind să unească poporul Israel prin întemeierea unei dinastii permanente și a unui oraș capitală. De-a lungul fiecărei perioade, dezvoltările teologice s-au produs pentru a duce la îndeplinire scopurilor lui Dumnezeu pe termen scurt.

Dar, după cum am văzut în acest ciclu, Dumnezeu are și un scop atotcuprinzător pentru istorie acela al Împărăției. Încă de la început, intenția Lui a fost să fie glorificat, prin extinderea Împărăției cerești peste întreg pământul, prin intermediul omului - chipul Său, plan care reunește toate scopurile lui Dumnezeu. De exemplu, deși domnia lui David a avut scopuri imediate în planul lui Dumnezeu pentru Israel, ea a reprezentat și un pas înainte în obiectivul măreț al extinderii Împărăției lui Dumnezeu până la marginile pământului. Întemeierea dinastiei permanente a lui David a pregătit cadrul pentru venirea lui Hristos, Fiul perfect în credincioșie, care avea să pregătească pământul pentru prezența glorioasă a Tatălui. Dumnezeu a început istoria cu gândul la acest destin măreț și fiecare eveniment din istorie duce negreșit la acest sfârșit glorios.

Schimbările din structurile teologice ale Vechiului Testament nu au fost întâmplătoare sau fără rost, ci cu scopuri precise. Au împlinit neabătut atât obiectivele pe termen scurt ale lui Dumnezeu, cât și planul pentru Împărăția Sa. Știind că schimbările teologice din Vechiul Testament au condus în mod irevocabil istoria spre împlinirea obiectivelor lui Dumnezeu, trebuie să adăugăm că aceste dezvoltări au avut loc în conexiune cu implicarea providențială a lui Dumnezeu în istorie.

Providența divină

Când nu suntem atenți la amănunte, dezvoltările din teologia Vechiului Testament par adesea ca o șosea văzută de la distanță. Când suntem prea departe pentru a vedea detaliile, drumul schimbărilor teologice arată neted și drept. Dar, când privim mai de aproape, vedem că drumul Vechiului Testament este de fapt, plin de pante abrupte, coborâri bruște și serpentine la stânga și la dreapta. Aceste schimbări bruște sunt cauzate de providența lui Dumnezeu, implicarea lui complexă în creația Sa.

Fără îndoială, unele revelații divine au fost legate de circumstanțe istorice la care ne-am fi așteptat. De exemplu, Dumnezeu i-a poruncit lui Moise să construiască un cort al întâlnirii transportabil, pentru că izraeliții aveau nevoie de el în închinare, pe drum spre Țara Promisă. În același timp, unele dezvoltări teologice care au avut loc în perioada Vechiului Testament par întâmplătoare sau inexplicabile. Singura explicație pe care o avem cu certitudine este că Dumnezeu a vrut pur și simplu ca aceste schimbări teologice să aibă loc.

Să luăm de exemplu unele din practicile ceremoniale pe care Dumnezeu le-a cerut lui Israel, în Vechiul Testament. Multe din acestea au fost poruncite de Dumnezeu pentru a face din ei un popor sfânt. În mod surprinzător, unele aspecte ale acestor legi ceremoniale par a fi semne ale sfințeniei tocmai deoarece contrastează foarte mult cu practicile altor culturi, inclusiv cele canaanite care înconjurau Israelul. Alte semne ale sfințeniei însă sunt foarte similare cu ale altor culturi, inclusiv ale canaanitilor. Într-adevăr, câteodată Dumnezeu a poruncit izraeliților să se deosebească de ceilalți, iar alteori le-a poruncit să facă lucruri foarte asemănătoare cu ale popoarelor vecine. De ce revelația lui Dumnezeu face acest lucru? Din ce motiv apar aceste diferențe în revelații Sale? Deși putem face unele progrese în înțelegerea acestor lucruri în final tot nu știm de ce. Singurul lucru pe care-l știm cu siguranță este că Dumnezeu a hotărât ca revelațiile Lui să se dezvolte pe aceste direcții.

Al treilea fel de dezvoltare teologică a apărut atunci când Dumnezeu a răspuns la alegerii oamenilor și a altor creaturi volitive. De exemplu, istoria lui Israel a fost presărată cu greșeli ale omului care au condus la revelații ale lui Dumnezeu, în moduri care au produs anumite dezvoltări teologice. Să numim doar câteva exemple: Dumnezeu a oferit primei generații din Exodul posesiunea Țării promise, dar lipsa lor de fidelitate a condus la lepădarea acesteia. Profeții lui Dumnezeu au dat poporului ocazia să se căiască, pentru a evita judecata Lui, dar răzvrătirea lor continuă a făcut ca Dumnezeu să-i trimită în exil. Desigur, niciuna dintre aceste schimbări ale omului nu au fost în afara controlului suveran al lui Dumnezeu. Totuși, de nenumărate ori în Scriptură, prin prisma umană, multe dezvoltări teologice au fost condiționate de alegerile făcute de om și de alte creaturi volitive.

Deși este corect să vorbim despre schimbările Vechiului Testament ca despre o dezvoltare pentru că împlinește scopurile lui Dumnezeu, trebuie să ținem cont și de complexitatea acesteia. Dumnezeu S-a revelat prin lucrările și prin cuvântul Său în multe feluri. Motiv pentru care și dezvoltările teologice vechi-testamentare au avut loc, de asemenea, în multe feluri.

Vom analiza în continuare un exemplu biblic în care autorii sau personajele din Biblie tratează Scripturile diacronic. În ce ne privește, vom lua doar un exemplu pentru a ilustra și a justifica preocuparea noastră pentru dezvoltarea diacronică.

EXEMPLU

În Matei 19:3, niște farisei L-au pus la încercare pe Isus, cu următoarea întrebare:

**Oare este îngăduit unui bărbat să-și lase nevasta pentru orice pricină?
(Matei 19:3)**

Întrebarea pusă aici reprezenta o dilemă dezbătută în școlile rabinice din vremea lui Isus. Iar dezacordul lor era bazat pe învățătura lui Moise din Deuteronomul. Iată cuvintele lui Moise în 24:1:

Când cineva își va lua o nevastă și se va însura cu ea și s-ar întâmpla ca ea să nu mai aibă trecere înaintea lui, pentru că a descoperit ceva rușinos în ea, să-i scrie o carte de despărțire... (Deuteronomul 24:1).

În vremea lui Isus, existau controverse legate de înțelesul expresiei „ceva rușinos”. Unii rabini credeau că expresia spunea că divorțul este justificat pentru aproape orice lucru care îl nemulțumea pe soț, pe când alții o interpretau ca referindu-se doar la imoralitate sexuală. Iată ce le răspunde inițial Isus fariseilor, în Matei 19:4-6:

Oare n-ați citit că Ziditorul, de la început i-a făcut parte bărbătească și parte femeiască și a zis: „De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de nevasta sa, și cei doi vor fi un singur trup”? Așa că nu mai sunt doi, ci un singur trup. Deci, ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă. (Matei 19:4-6)

Ca să lămurească întrebarea fariseilor, Isus le face un rezumat sincron al căsătoriei, în baza primelor capitole din Geneza.

Observați că Isus atrage atenția asupra unor caracteristici specifice ale structurilor teologice importante „de la început”, înainte ca păcatul să corupă creația. Referindu-se la Geneza 1:27, El spune că Dumnezeu a făcut omul „parte bărbătească și parte femeiască”. Citând pasajul din Geneza 2:24, Isus le spune că „de aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de nevasta sa, și cei doi vor fi un singur trup”. Apoi, trage concluzia că „ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă.” Rânduiala inițială a creației în ce privește căsătoria este acesta: bărbatul și femeia care se căsătoresc devin un singur trup.

După ce Isus le descrie perspectiva teologică a căsătoriei din vremea creației, fariseii Îi cer să explice despre ce scrie în Deuteronomul 24. Iată ce au spus aceștia în Matei 19:7:

Pentru ce, dar... a poruncit Moise ca bărbatul să dea nevastei o carte de despărțire și s-o lase? (Matei 19:7)

În conformitate cu credințele din secolul întâi, Isus și fariseii știau că învățăturile lui Moise despre căsătorie erau în armonie cu structurile teologice rânduite de Dumnezeu la

început. Deci, cum ar fi putut Isus să argumenteze ceea ce spusese, având acum în vedere ce a zis Moise despre divorț?

Ca răspuns, Isus le-a explicat că, între momentul creației și vremea lui Moise, a avut loc o dezvoltare diacronică importantă, o schimbare teologică. După cum spune în Matei 19:8:

Din pricina împietririi inimilor voastre a îngăduit Moise să vă lăsați nevestele; dar de la început n-a fost așa. (Matei 19:8)

Aici Isus arată că la momentul în care Moise a dat aceste legi, Dumnezeu a acționat ținând cont de păcatul omenesc, modificând teologia căsătoriei, într-un anumit fel. Privind Scripturile diacronic, El compară vremea lui Moise cu cea a lui Adam, spunând „dar de la început n-a fost așa” și precizând, apoi, că în vremea lui Moise „inimile [izraeliților] erau împietrite”.

Deci, Isus concluzionează că Dumnezeu a răspuns acestei condiții umane, permițând divorțul din anumite motive, chiar dacă acesta nu reprezenta idealul lui Dumnezeu. Legea din Deuteronomul 24 era regulamentul permisiv al lui Dumnezeu, ca răspuns la împietrirea inimii lui Israel.

Evaluarea diacronică a lui Isus în ce privește căsătoria și divorțul Îl fac să traseze o imagine foarte restrictivă a motivelor de divorț. După cum citim în Matei 19:9:

Eu, însă, vă spun că oricine își lasă nevasta, afară de pricină de curvie, și ia pe alta de nevastă preacurvește; (Matei 19:9)

Vedem, deci, că Isus a înțeles căsătoria și divorțul în lumina dezvoltărilor diacronice din teologia Vechiului Testament. La început divorțul nu intra în discuție. Mai târziu, când păcatul a împietrit inima poporului lui Dumnezeu, divorțul a fost permis dar nu susținut. În acest caz, schimbarea condiției umane a condus la o schimbare a teologiei Vechiului Testament. Felul în care Isus a folosit Vechiul Testament în acest caz demonstrează că tratarea diacronică a teologiei Vechiului Testament este îndreptățită și importantă și pentru noi astăzi.

Acum, că avem o orientare de bază privind abordarea diacronică a Vechiului Testament, trebuie să ne îndreptăm către a doua temă principală a lecției: dezvoltări teologice epocale.

DEZVOLTĂRI EPOCALE

Imaginați-vă că scrieți o scrisoare unui prieten, despre anul care a trecut. Una din strategiile pe care le puteți adopta este să explicați elementele cele mai importante care conlucrat în anumite moduri și au dus la împărțirea anului în perioade distincte. De exemplu, ați putea descrie cum s-a schimbat în fiecare lună a anului viața de familie,

viața în biserică sau starea spirituală interioară. Paragrafele din scrisoare ar putea să înceapă cam astfel: „Asta s-a întâmplat în ianuarie”, „Lucrurile acestea s-au petrecut în februarie”, etc.

În mod asemănător, teologii biblici descriu adesea dezvoltările din teologia Vechiului Testament prin felul în care revelațiile lui Dumnezeu împart istoria în perioade majore sau epoci.

Pentru a explora dezvoltările epocale din teologia Vechiului Testament, vom studia două aspecte. Diversele accente teologice, din diferite perioade ale Vechiului Testament. Și unitatea organică teologică de-a lungul secolelor. Să discutăm, mai întâi, felul în care Vechiul Testament se împarte în epoci în funcție de anumite accente teologice.

ACCENTE VARIATE

Există multe moduri în care istoria Vechiului Testament poate fi împărțită în perioade teologice majore. Am putea să ne concentrăm asupra diviziunilor geografice sau am putea împărți Vechiul Testament în funcție de diviziunile literare. Dar, în această lecție, vom ilustra dezvoltările epocale, îndreptându-ne către o caracteristică importantă a Vechiului Testament, pe care am menționat-o în lecțiile anterioare ale acestui ciclu: influența legământelor divine.

După cum am văzut în lecția precedentă, Vechiul Testament caracterizează relația dintre om și Dumnezeu în termenii a trei dinamici ale legământului: prezentarea bunăvoinței divine, nevoia omului de a fi loial lui Dumnezeu și consecințele legământului, în termenii binecuvântărilor celor ascultători și blestemelor pentru cei neascultători. Aceste trei dinamici ale legământelor au rămas neschimbate în tot Vechiul Testament. De aceea, sunt folositoare pentru a organiza multele structuri teologice care apar în istoria Vechiului Testament

Dar, Vechiul Testament nu a fost caracterizat de legămintele doar în sens general. De șase ori Dumnezeu instituie legămintele majore cu accente teologice distincte: legământul cu Adam, Noe, Avraam, Moise, David și Noul Legământ. Din perspectiva acestei lecții, este suficient să facem un scurt rezumat al accentelor teologice ale fiecărui legământ major.

Cele șase legămintele din Vechiul Testament se împart în trei categorii. Prima, legămintele universale cu Adam și Noe. A doua, legămintele naționale cu Avraam, Moise și David. Și a treia, Noul Legământ prevestit de profeții Vechiului Testament. Să analizăm cele trei categorii, începând cu legămintele universale.

Legămintele universale

Vorbim despre legămintele cu Adam și Noe ca fiind „universale” pentru că au fost instituite între Dumnezeu și întreaga omenire. Deci, structurile teologice ale acestor legămintele ne spun multe despre relația dintre Dumnezeu și omenire.

Legământul cu Adam se referă la guvernarea relațiilor dintre Dumnezeu și om stabilită în primele capitole ale Genezei. Deși cuvântul ebraic *berit*, tradus în mod obișnuit prin „legământ”, nu apare în primele trei capitole ale Genezei, am văzut în altă serie de studii că există destule dovezi pentru a înțelege relația dintre Dumnezeu și Adam în termenii unui legământ sau măcar al unui acord foarte asemănător cu un legământ.

Fiind prima administrare pe baza unui legământ divin, accentele teologice ale acestuia stau la baza întregii Scripturi și poate fi numit „legământul de temelie”. Fiecare structură teologică specifică revelată, din zilele lui Adam până la Noe, a fost puternic influențată de accentele legământului cu Adam. Acestea toate au subliniat faptul că Dumnezeu a fost binevoitor înainte de păcat așezând omul în grădină și a fost îndurător după păcat promițând omului în cele din urmă biruință asupra răului. Relația dintre Adam și Dumnezeu scoate în evidență faptul că responsabilitatea de bază a omului este loialitatea în slujba Creatorului său. În plus, aceste capitole din Geneza ilustrează consecințele - binecuvântările sau blestemele - ce vor veni peste cei care au ales să asculte sau să nu asculte de poruncile lui Dumnezeu.

Al doilea legământ universal este cel instituit de Dumnezeu cu Noe. Acest legământ este menționat explicit în Geneza capitolele 6-9. În legământul cu Noe, Dumnezeu a ținut cont de înclinația omului spre păcat și și-a extins răbdarea față de noi, oferind stabilitate în natură. Din acest motiv, putem vorbi despre acest legământ ca fiind „legământul stabilității”. După cum spune Dumnezeu în Geneza 8:21-22:

Nu voi mai blestema pământul, din pricina omului, pentru că întocmirile gândurilor din inima omului sunt rele din tinerețea lui; și nu voi mai lovi tot ce este viu, cum am făcut. Cât va fi pământul, nu va înceta semănatul și seceratul, frigul și căldura, vara și iarna, ziua și noaptea (Geneza 8:21-22)

După cum este scris în versetul 21, Dumnezeu a ținut seama de faptul că „întocmirile gândurilor din inima omului sunt rele din tinerețea lui”. Deci, ca răspuns la păcătoșenia persistentă a omenirii, Dumnezeu a stabilit o strategie pe termen lung, oferind harul comun printr-o nouă ordine a naturii, astfel ca umanitatea răscumpărată să poată împlini scopurile Sale. Dumnezeu a făcut aceasta oferind un tărâm natural predictibil, în care ne putem poticni dar și ridica din nou ca să putem să-L slujim.

Accentul pe dinamica legământului cu Noe caracterizează fiecare revelație divină, de la Noe la Avraam. Fiecare interacțiune între Divinitate și om, în această perioadă, a fost puternic influențată de bunăvoința lui Dumnezeu, a stabilității naturii pe termen lung, de cererea universală de loialitate față de Dumnezeu și de scopurile Sale pentru omenire și de moduri specifice în care omul se confruntă cu consecințele binecuvântărilor sau blestemelor la formarea națiunilor diferite împrăștiate pe tot pământul.

Legămintele naționale

După legămintele universale, Dumnezeu a stabilit legăminte naționale cu poporul special, Israel: legămintele încheiate cu Avraam, Moise și David. În aceste etape ale istoriei, Dumnezeu și-a concentrat atenția în ce privește legământul asupra unui grup

etnic, alegând astfel Israelul ca națiune care va conduce restul omenirii în slujba lui Dumnezeu.

Găsim referințe clare la legământul lui Avraam în Geneza capitolele 15 și 17. Legământul cu Avraam accentuează promisiunile legate de creșterea numerică a lui Israel și intrarea în posesia Țării promise din care Israel avea să răspândească binecuvântările lui Dumnezeu în întreaga lume. Din acest motiv, legământul cu Avraam poate fi caracterizat ca fiind „legământul promisiunii”.

Când studiem perioada dintre Avraam și Moise, descoperim că accentele legământului lui Dumnezeu cu Avraam marchează întreaga perioadă. Bunăvoința specială a lui Dumnezeu față de Avraam și urmașii lui, cerințe specifice de loialitate pentru patriarhi și exemplele de binecuvântare și blestem pentru părinții lui Israel apar de nenumărate ori.

Dumnezeu a făcut un al doilea legământ cu Israel, prin Moise, când i-a adus pe muntele Sinai. Prima consemnare a legământului cu Israel prin Moise apare în Exodul, capitolele 19-24. Aceste capitole subliniază felul în care Dumnezeu a adunat cele douăsprezece seminții și le-a transformat într-o națiune unificată politic, dându-le Cele Zece Porunci și cartea Legii. Din acest motiv, legământul cu Moise poate fi numit „legământul Legii”.

Structurile teologice revelate în perioada dintre Moise și David sunt puternic influențate de accentele legământului lui Moise cu Dumnezeu. Legea este prezentată ca o bunăvoință divină pentru Israel. Legea specifică felul în care Israel trebuia să fie credincios lui Dumnezeu. Și consecințele specifice, binecuvântările și blestemele, care au fost vizibile în practică în istoria timpurie a națiunii Israel, conform cu legea lui Moise.

Mai târziu, când Israel a devenit un imperiu se sine stătător sub conducerea lui David, Dumnezeu a încheiat un legământ cu David. Nu știm precis când, în timpul vieții lui David, a instituit Dumnezeu acest legământ, dar 2 Samuel 7, 1 Cronici 17, Psalmul 89 și Psalmul 132 transmit conținutul de bază al legământului davidic. Acest legământ accentuează monarhia în Israel. Mai exact, legământul promite durabilitate spiței împărătești a lui David, Ierusalimul drept capitală și închinarea în templu. Deși unii urmașii de ai lui David aveau să sufere dacă se depărtau de Dumnezeu, decizia lui Dumnezeu de a păstra pe tronul Israelului familia davidică nu va fi schimbată. Din acest motiv, putem să denumim legământul lui David „legământul monarhiei” în Israel.

Dinamica legământului împărațesc al lui David a influențat puternic structurile teologice, din vremea lui până la sfârșitul Vechiului Testament. Dumnezeu Își arată în diverse moduri bunătața bogată pentru și prin casa lui David. El cere loialitate din partea împăraților, urmași ai lui David, și a națiunii aflate sub autoritatea acestora. Chiar și consecințele - binecuvântările sau blestemul - pentru Israel, și chiar și pentru alte națiuni, erau direct sau indirect legate de spița împărătească a lui David.

Având aceste accente ale legămintelor universale și naționale în minte, să trecem la Noul Legământ, ultimul legământ major menționat în Vechiul Testament.

Noul Legământ

În istoria târzie a Vechiului Testament, profeții din Israel au trăit vremea când Israel a fost dus în exil. Ei vorbesc, totuși, despre un legământ ce urma să fie instituit după întoarcerea din exil. În acea vreme, Israel urma să se căiască de păcate și Dumnezeu urma să aducă istoria în etapa ei finală și culminantă. Împreună cu aceste binecuvântări, profeții au spus că Dumnezeu va face un legământ final cu poporul Său. Acest legământ culminant este menționat în mai multe locuri în Biblie, dar iată felul direct în care vorbește Ieremia 31:31 despre el.

Iată, vin zile, zice Domnul, când voi face cu casa lui Israel și cu casa lui Iuda un legământ nou. (Ieremia 31:31)

Noul Legământ era conceput să guverneze poporul în vremea când Dumnezeu Își va împlini promisiunea de a-i restabili după exil și a-Și răspândi Împărăția prin ei, până la marginile pământului. Din acest motiv, putem să vorbim despre Noul Legământ ca fiind „legământul împlinirii”.

Vom privi mai îndeaproape la Noul Legământ în lecțiile viitoare. Dar în acest moment, vom face doar un rezumat al derulării acestuia. Noul Testament ne spune că vremea împlinirii promisiunilor a fost inaugurată de prima venire a lui Hristos. Lucrarea Sa de răscumpărare de pe cruce, biruința învierii, înălțarea la cer, revărsarea Duhului Sfânt la Cincizecime și lucrarea apostolilor - toate aceste evenimente au inițiat această nouă epocă în istoria biblică. În zilele noastre, experimentăm continuarea Noului Legământ, când credința în Hristos se răspândește până la marginile pământului, prin Evanghelie. Vom vedea desăvârșirea acestui legământ atunci când Isus va reveni și va face toate lucrurile noi.

Noul Legământ caracterizează fiecare structură teologică în parte, de la prima venire a lui Hristos până la revenirea Sa glorioasă. Bunăvoința lui Dumnezeu în acest moment din istorie este mai mare ca niciodată, datorită lucrării făcute prin Hristos, a Duhului Sfânt turnat și a lucrării prin apostoli. Revelațiile din Noul Testament ne amintesc, de asemenea, de nenumăratele mijloace prin care primim multe binecuvântări în zilele noastre; dar când Hristos va reveni vom primi darul binevoitor al moștenirii depline în cerurile și pământul nou.

În plus, consemnările nou-testamentare despre vremea lui Isus pe pământ, accentuează faptul că tuturor li se cere să-I fie loiali. Acest lucru a fost valabil în zilele Sale și continuă să fie adevărat și azi. De asemenea, Noul Testament arată că, la revenirea lui Hristos, îi vom acorda o loialitate nedezmințită.

Revelațiile Noului Testament prezintă și consecințele binecuvântărilor și blestemelor ce vin cu Noul Legământ. Amintește consecințele extraordinare ale alegerilor făcute de cei care au intrat în contact cu Hristos și apostolii în timpul inaugurării Împărăției Lui. Specifică felul în care trebuie să ținem seama de consecințele ascultării sau neascultării. Desigur, imaginea din Noul Testament a revenirii lui Hristos implică consecințele legământului, adică judecata și răsplătirea veșnică.

Vedem, deci, că cele șase legăminte divine și-au pus amprenta pe teologia vremurilor în care au fost revelate, astfel că ne-au oferit modalități de a înțelege diferitele accente ale epocilor istorice majore ale Vechiului Testament. Legământul lui Adam a

reprezentat vremea punerii temeliiilor, cel cu Noe a început o eră a stabilității naturii, legământul lui Avraam a stabilit promisiuni pentru Israel, legământul lui Moise a adus Legea lui Dumnezeu, legământul cu David a stabilit monarhia în Israel și Noul Legământ a adus toate aceste legăminte anterioare la împlinirea lor finală.

UNITATEA ORGANICĂ

În ciuda diferențelor dintre accentele fiecărei epoci de legământ, putem vorbi despre o unitate organică a teologiei acestor epoci. Aceste epoci ale istoriei Vechiului Testament nu sunt cu totul diferite unele de altele. Ci, mai degrabă, arată continuitate, precum etapele creșterii unui organism viu.

Pentru a înțelege mai bine această unitate organică, vom explora trei aspecte ale relațiilor dintre epocile legămintelor. Mai întâi, vom observa că legămintele Vechiului Testament sunt unificate prin faptul că reprezintă mijloacele de administrare a Împărăției lui Dumnezeu. Apoi, ne vom uita la autoritatea rezultată din legămintele anterioare asupra celor ce au urmat. Și, în fine, vom vorbi despre nevoia de a aplica legămintele anterioare celor de mai târziu. Să ne uităm, mai întâi, la unitatea legămintelor lui Dumnezeu ca mijloace de administrare ale împărăției Sale.

Administrația Împărăției

Legămintele divine majore din Scriptură au servit ca mijloace principale prin care Dumnezeu Și-a administrat Împărăția în diferitele etape istorice. Pe măsură ce istoria Vechiului Testament a progresat către obiectivul răspândirii domniei lui Dumnezeu în lume, El a instituit diferite legăminte, pentru a călăuzi viața în Împărăția Sa, în anumite feluri la momente diferite. Dar, toate legămintele Vechiului Testament au împărtășit același obiectivul final: extinderea Împărăției glorioase a lui Dumnezeu pe întreg pământul.

Această funcție administrativă a legămintelor ar trebui să ne facă să ne așteptăm la o mare unitate între ele. Nu au fost gândite ca programe separate, care să se ignore sau să se contrazică unele pe altele. Ci sunt inseparabil legate între ele, prin unul și același scop al Împărăției. De fapt ordinea în care apar legămintele Vechiului Testament arată unitatea lor. Legământul cu Adam a stabilit conceptele de temelie ale obiectivului Împărăției lui Dumnezeu și menirea omului în atingerea acestui scop. Legământul lui Noe adus stabilitatea naturală, ca spațiu în care omenirea căzută să poată atinge obiectivul implementării Împărăției lui Dumnezeu. Legământul lui Avraam a stabilit poporul Israel ca grup etnic ce va conduce restul omenirii spre obiectivul Împărăției lui Dumnezeu. Legământul lui Moise a adus Legea care va călăuzi această națiune conducătoare spre obiectivul Împărăției. Legământul lui David a adus o dinastie permanentă pentru a-i călăuzi înainte spre aceeași destinație. În final, Noul Legământ remediază permanent greșelile omenirii și împlinește obiectivul Împărăției lui Dumnezeu. Aceste implicații logice dintre legămintele Vechiului Testament arată că toate lucrează în unitate, ca mijloace de administrare ale Împărăției lui Dumnezeu.

După ce am văzut că legămintele Vechiului Testament au slujit ca mijloace administrative către un singur obiectiv, al Împărăției lui Dumnezeu, să vorbim despre unitatea lor organică în termenii autorității.

Autoritatea dăinuitoare

Când ne uităm la modul în care au fost confirmate vremurile legămintelor timpurii în structurile perioadelor următoare, realizăm foarte curând că autoritatea legămintelor timpurii întotdeauna s-a prelungit în legămintele ulterioare. Sunt nenumărate feluri pentru a arăta aceasta, dar pentru ca lucrurile să fie mai simple, vom urmări doar două direcții; prima este autoritatea continuă a legămintelor dinaintea lui Moise, iar a doua este autoritatea continuă a legământului cu Moise.

Când analizăm felul în care Moise a folosit legămintele divine făcute înaintea lui, nu mai încapem îndoială că le-a tratat ca fiind autoritative chiar și în vremea lui. Să luăm ca exemplu cartea Geneza, unde Moise scrie despre legământul cu Adam, Noe și Avraam. Aceste trei legăminte au fost stabilite cu multă vreme înainte de Moise, dar el a scris despre ele în Geneza, pentru a le confirma autoritatea înaintea izraeliților din vremea lui. Moise nu credea că legămintele anterioare cu Adam, Noe și Avraam au fost înlocuite sau anulate. El scrie despre ele în Geneza deoarece crede că au autoritate pentru viețile izraeliților de sub legământul legii, stabilit pe muntele Sinai. Legămintele anterioare încă aveau autoritate de a îndruma viețile oamenilor ce trăiau în vremea lui Moise.

În al doilea rând, când luăm în considerare însuși legământul cu Moise, este evident că și acesta are autoritate continuă pentru vremurile ce au urmat. De exemplu, iată felul cum vorbește Solomon despre legămintele lui David și Moise, împreună, în 2 Cronici 6:16:

Acum, Doamne Dumnezeul lui Israel, ține făgăduința pe care ai făcut-o tatălui meu, David, când ai zis: „Niciodată nu vei fi lipsit înaintea Mea de un urmaș care să șadă pe scaunul de domnie al lui Israel, numai fiii tăi să ia seama la calea lor și să meargă în Legea Mea”. (2 Cronici 6:16)

În acest pasaj, Solomon se referă mai întâi la legământul monarhiei lui David, când spune că David „nu va fi lipsit de un urmaș care să șadă pe scaunul de domnie al lui Israel”. Dar, observați că Solomon face trecerea cu ușurință la legământul mozaic. El adaugă că fiii lui David vor domni, „numai fiii tăi să ia seama la calea lor și să meargă în Legea Mea”. Cuvintele lui arată aici că Legea lui Moise își păstrează autoritatea înaintea poporului lui Dumnezeu chiar și după stabilirea legământului cu David.

Vom aduce în scurtă vreme câteva amendamente la ceea ce am văzut până acum, dar aceste exemple indică faptul că legămintele târzii ale Vechiului Testament nu diminuează valoarea autorității a ceea ce Dumnezeu a revelat în legămintele anterioare. Dimpotrivă, structurile teologice ale epocii legămintelor timpurii au autoritate dăinuitoare și în epocile ce le urmează.

Aplicație extinsă

Oricât de important ar fi să recunoaștem autoritatea dăinuitoare a legămintelor timpurii, trebuie să admitem că extinderea teologiei legămintelor timpurii în perioadele următoare a necesitat întotdeauna aplicarea lor atentă. Principiile epocilor timpurii trebuiau să fie aplicate în mod adecvat pentru perioadele de mai târziu.

Să ne gândim astfel. Fiecare părinte știe că, atunci când dă instrucțiuni copiilor, acestea trebuie să fie adecvate pentru vârsta lor. De exemplu, cei mai mulți dintre noi ar spune unui copil de patru ani „nu pune mâna pe aragaz”. Dar imaginați-vă că, într-o dimineață, îi cereți fiicei de 18 ani să pregătească micul dejun și ea răspunde „nu pot. Mi-ai spus să nu pun mâna pe aragaz.” Ei bine, ce i-ați răspunde? Ați putea spune ceva de genul „Nu mai ai patru ani. Poți să folosești aragazul acum.” Dar, să presupunem că ea nu este atentă și se arde. Atunci ați putea spune „De ce n-ai fost mai atentă. Ți-am spus că e aragazul e periculos.” Și ea ar protesta spunând „Nu mi-ai spus niciodată că aragazul e periculos”. Ce i-ați răspunde? Ia-ți spune pe bună dreptate: „Te-am avertizat că aragazul e periculos de fiecare dată când ți-am zis să nu pui mâna pe el.” Când vorbești cu fiica ta astfel, îi transmiți două idei principale. Pe de o parte că nu vrei ca ea să se mai poarte ca un copil de patru ani, iar pe de altă parte, că nu vrei să uite lecția pe care a învățat-o când avea patru ani.

Tot așa, a procedat Dumnezeu cu poporul Său, în vremea Vechiului Testament, ca și cu niște copii ce se maturizează. Din acest motiv, poporul a trebuit să țină minte două lucruri. Primul, nu trebuiau să se întoarcă și să trăiască aidoma epocilor legămintelor anterioare. Acest lucru ar fi însemnat respingerea legământului mai recent, revelația mai deplină de la Dumnezeu. În al doilea rând, poporul lui Dumnezeu din perioadele mai târzii nu trebuia să uite înțelepciunea rostită de Dumnezeu în perioadele anterioare. Ei trebuiau să aplice teologia epocilor anterioare astfel încât să țină cont și de noile revelații divine prin lucrări și cuvinte. De exemplu, legământul lui Noe a construit pe teologia legământului de temelie al lui Adam, dar principiile primului legământ au fost ajustate, pentru a se potrivi cu accentul pe stabilitatea naturală din vremea lui Noe, când națiunile s-au răspândit pe tot pământul

Legământul avraamic a cuprins principiile de temelie din zilele lui Adam și stabilitatea naturii din vremea lui Noe. Totuși, în vremea lui Avraam, Dumnezeu a restrâns destinatarii legământului în principal la Israel, ca popor ales. Din acest motiv, structurile teologice universale ale legămintelor timpurii au trebuit să fie aplicate patriarhilor lui Israel într-un mod în care să fie potrivite pentru ei, ca popor ales al lui Dumnezeu. De exemplu, porunca să se înmulțească și să stăpânească pământul, dată lui Adam, a fost aplicată, specific, pentru înmulțirea națiunii Israel ca rasă și pentru intrarea lor în posesia Țării promise. Promisiunea stabilității naturii a fost aplicată patriarhilor din Israel, când s-au bucurat de binecuvântările naturii din Țara promisă.

Legământul Legii lui Moise a preluat legământul de temelie adamic, stabilitatea din legământul lui Noe și promisiunile lui Avraam, dar Moise a aplicat cu mare atenție aceste structuri teologice timpurii izraeliților din vremea sa. Măsurile legămintelor anterioare trebuiau văzute în lumina unor reglementări specifice pentru închinare și viață socială, revelate în Legea lui Dumnezeu, pe muntele Sinai.

Legământul monarhiei lui David construiește pe temelia pusă de Adam, pe stabilitatea naturii lui Noe, pe promisiunile lui Avraam și pe Legea lui Moise. Dar, odată

ce dinastia lui David a fost întemeiată, toate aceste structuri teologice anterioare trebuiau văzute în lumina centralității monarhiei lui David, a orașului Ierusalim și a templului acestuia.

Putem să rezumăm problema astfel. De-a lungul dezvoltărilor epocale ale Vechiului Testament, nu s-a pus niciodată problema dacă perspectivele teologice ale legământelor anterioare trebuiau aplicate în perioadele din vremurile următoare ci, mai degrabă, problema cea mai importantă era cum să fie aplicate. Răspunsul la această întrebare este datorită continuă ce o are abordarea diacronică epocală a Vechiului Testament.

După ce am văzut că teologia Vechiului Testament s-a dezvoltat de la perioada unui legământ la altul, trebuie să ne îndreptăm către a treia temă principală: modul în care teologii biblici au urmărit dezvoltarea anumitor tematiche în istoria Vechiului Testament.

DEZVOLTĂRI TEMATICE

Am văzut deja că atunci când vrem să scriem o scrisoare unui prieten despre evenimentele din anul care a trecut una din strategii ar fi să descriem felul în care diverși factori împart anul în perioade distincte. Această abordare corespunde felului în care teologii biblici studiază dezvoltările epocale ale Vechiului Testament. Un alt mod de a scrie despre același an este descrierea separată a evoluției anumitor domenii ale vieții, cum ar fi familia, biserica, viața spirituală, de-a lungul întregului an. Fiecare paragraf al acestei scrisori poate începe astfel: „Iată ce s-a întâmplat în familia mea anul trecut.” „Anul trecut în biserica mea a fost așa.” „Viața mea spirituală a fost cam așa anul trecut.”

În mod foarte asemănător, dezvoltările în teologia Vechiului Testament poate fi descrisă în funcție de anumite tematiche. Pentru a avea o idee despre felul cum funcționează această abordare, vom face analiza două aspecte. Mai întâi, vom vedea felul în care teologii biblici tratează tematici tradiționale din teologia sistematică. Și, apoi, vom analiza subiectul special al tipologiei biblice. Să începem cu felul în care teologia sistematică a formulat tematici de interes pentru teologii biblici.

TEMATICI TRADIȚIONALE

Tematicile teologiei sistematice tradiționale au dat naștere unui set relativ stabil de direcții de studiu. În general, sistematicienii abordează mai întâi teologia propriu-zisă, doctrina despre Dumnezeu. Apoi se îndreaptă către antropologie, doctrina omului concentrându-se în special pe nevoia omului de mântuire. Urmează soteriologia, doctrina mântuirii. Apoi primește atenție ecleziologia, doctrina despre biserică și, în final, escatologia, doctrina lucrurilor de pe urmă.

Din când în când, chiar teologii biblici rezumă teologia Vechiului Testament urmând aceste categorii de bază. Lucru care s-a întâmplat din cel puțin două motive. Pe

de-o parte, teologia sistematică tradițională are o istorie lungă și a fost foarte folosită de teologii biblici. De fapt, rezultatele teologiei sistematice tradiționale au fost atât de importante, încât, adesea, teologii biblici au găsit un mare sprijin în aceasta. Teologia sistematică bună caută să fie în întregime biblică și, în măsura în care acest obiectiv este atins, teologia sistematică are multe de oferit celei biblice. Pe cât de mare este nevoia teologiei sistematice de stimulare din partea teologiei biblice, aceasta din urmă are nevoie, la rândul ei, de bogatul patrimoniu și de stabilitatea celei dintâi.

Pe de altă parte, tematicile teologiei sistematice au fost adesea adoptate de teologia biblică diacronică, pentru că foarte mulți evanghelici au crezut că scopul teologiei biblice este să ofere informații exegetice, pentru teologia sistematică. Într-o lecție anterioară, am văzut că, în ciuda opiniilor diferite, oameni cu influență, precum Charles Hodge, Benjamin B. Warfield și Geerhardus Vos au privit teologia biblică drept mijlocul prin care Scriptura are influență asupra teologiei sistematice. Ca urmare, teologia biblică este privită adesea nu ca un scop în sine, ci ca un mijloc în dezvoltarea unei teologii sistematice fidele Scripturii.

Din acestea și din multe alte motive, este aproape imposibil teologilor biblici să lucreze independent de teologia sistematică, atunci când studiază dezvoltările anumitor tematici din Vechiul Testament. Și, chiar atunci când introduc o perspectivă nouă, rezultată în urma studiului Scripturii, teologia sistematică a ghidat discursurile lor într-o manieră importantă. Teologii biblici au explorat Vechiul Testament în termenii teologiei propriu-zise, antropologiei, soteriologiei, eclesiologiei și escatologiei. Dar, când studiază dezvoltările diacronice, teologii biblici pun următoare întrebare distinctă: Cum s-a dezvoltat sau s-a maturizat această doctrină în istoria schimbărilor teologice ale Vechiului Testament?

De pildă, un teolog biblic poate studia teologia propriu zisă. Dar, în loc să se concentreze pe doctrina veșniciei Trinității, ca în teologia sistematică tradițională, el va privi la revelația distinctă despre Dumnezeu prin lucrare și cuvânt, din anumite perioade ale Vechiului Testament, având întotdeauna grijă să nu denatureze în vreun fel revelațiile ulterioare dar, de asemenea, cu atenție să nu interpreteze revelațiile timpurii prin prisma celor ulterioare. Un teolog biblic ar putea să întrebe: „Ce a revelat Dumnezeu despre Sine pe vremea lui Adam?” „Ce a revelat El despre Sine în vremea lui Noe?” „Care era doctrina lui Moise despre Dumnezeu?” Și tot așa. Când Dumnezeu a lucrat și a vorbit de-a lungul istoriei, a revelat multe despre Sine. Din acest motiv, doctrina despre Dumnezeu s-a dezvoltat pe anumite direcții, în istoria Vechiului Testament.

În același mod, teologii biblici au urmărit modul în care s-au dezvoltat aspecte ale antropologiei, soteriologiei, eclesiologiei și escatologiei, în Vechiul Testament. Cum s-a dezvoltat perspectiva Vechiul Testament despre condiția omului? Cum a prezentat calea mântuirii pas cu pas? Cum a tratat Vechiul Testament tema poporului lui Dumnezeu în perioade diferite? Care a fost progresia schimbărilor legate de perspectiva zilelor din urmă?

Când teologii biblici se concentrează asupra fiecărei dintre aceste tematici tradiționale, descoperă adesea perspective noi, trecute cu vederea de teologia sistematică tradițională. Câteodată, chiar au descoperit lucruri în care teologia sistematică trebuia corectată de teologia biblică.

După ce am înțeles felul în care dezvoltările tematice din teologia biblică se raportează la teologia sistematică, trebuie să ne îndreptăm către al doilea aspect al

dezvoltărilor tematice din Vechiul Testament. Avem în vedere o caracteristică specială a diacronicii, numită adesea „tipologie biblică”.

TIPOLOGIA

Când pastorii și învățătorii creștini vorbesc despre un lucru sau altul drept prototipul altuia, se referă, de obicei, la aspecte ale Vechiului Testament ca prototipuri ale lui Hristos sau alte elemente ale credinței creștine. Deseori ne întrebăm „De unde au scos această tipologie?” „Cum o justifică?”. La drept vorbind, am putea chiar întreba „Ce este, de fapt, un prototip?” Există atât de multe neînțelegeri legate de tipologia biblică, încât nu e de mirare că punem aceste feluri de întrebări.

Pentru a studia tipologia în teologia biblică a Vechiului Testament, vom atinge trei chestiuni diferite. Întâi, vom defini termenul de tipologie biblică, apoi vom privi la cinci caracteristici importante ale tipologiei și, în final, vom studia procesul identificării tipologiilor. Să analizăm, mai întâi, definiția tipologiei biblice.

Definiție

Termenul „tipologie” este folosit cu o varietate de sensuri în alte discipline, precum științele exacte sau literatura. Dar, obiectivul nostru în această lecție este tipologia în cadrul teologiei biblice. Într-un sens mai larg, teologia biblică folosește termenul tipologie pentru orice dezvoltare diacronică a tematicilor, în teologia Vechiului Testament. Fiecare traiectorie parcursă de etapele istorice ale unei tematici formează tipologii, în acest sens general al cuvântului. Câteodată, teologii biblici vorbesc despre tipologia doctrinei despre Dumnezeu, sau despre tipologia închinării, și înseamnă pur și simplu că acestea reprezintă procesul de dezvoltare al acestor tematice în Biblie. Dar, în cea mai mare parte, teologii biblici moderni utilizează termenul tipologie într-un sens mult mai restrâns. Pe care-l putem rezuma astfel.

Tipologia biblică este studiul dezvoltărilor diacronice între structuri teologice strâns legate de persoane, instituții sau evenimente semnificative din Scriptură.

Simplu spus, am putea zice că tipologia reprezintă studiul tipurilor. Termenul „tip” derivă de la cuvântul grecesc tupos, folosit de cincisprezece ori în Noul Testament. În trei pasaje importante autorii vorbesc despre o anumită structură teologică din Vechiul Testament ca reprezentând „prototipuri” (corespunde cuvântului type în engleză) ale altor structuri teologice din credința Noului Testament.

De exemplu, iată ce spune apostolul Pavel despre Adam, în Romani 5:14. **Totuși moartea a domnit, de la Adam până la Moise, chiar peste cei ce nu păcătuiseră printr-o călcare de lege asemănătoare cu a lui Adam, care este o icoană preînchipuitoare a Celui ce avea să vină. (Romani 5:14).**

Observați că Pavel spune aici că Adam a fost „o icoană preînchipuitoare a Celui ce avea să vină”. Cuvântul grecesc tradus prin „icoană preînchipuitoare” este tupos. Din contextul mai larg știm că „Cel ce avea să vină” este Hristos. Deci, în acest caz, Pavel face observația că Adam era un prototip al lui Hristos.

În 1 Petru 3:20-21, corespondentul din Noul Testament pentru prototip din Vechiul Testament este denumit „tip” (antitype este corespondentul termenului tip în română). Acolo citim următoarele cuvinte:

În zilele lui Noe... au fost scăpate prin apă un mic număr de suflete, și anume opt. Icoana aceasta închipuitoare vă mântuiește acum pe voi, și anume botezul. (1 Petru 3:20-21)

În acest pasaj termenul grecesc tradus „icoană ... închipuitoare” este antítupos sau „tip” (antitype corespunde termenului tip în română). Deci în acest exemplu, botezul creștin este prezentat ca un corespondent din Noul Testament al potopului lui Noe.

În Coloseni 2:17 apostolul Pavel vorbește la un moment dat despre legea ceremonială a Vechiului Testament folosind o terminologie cu o variație semnificativă.

Care sunt o umbră a lucrurilor viitoare; trupul [realitatea] însă este al lui Cristos. (Coloseni 2:17).

Aici Pavel vorbește despre legea cu privire la sărbători a lui Moise ca despre o „umbră” (skia în greacă) și despre „lucrurile viitoare”, ca fiind „trupul [realitatea]... lui Hristos”. În mod asemănător, scriitorul cărții Evrei de asemenea vorbește despre prototipuri ca umbre și tipuri ca realități.

Totuși, cel mai adesea, autorii Noului Testament nu folosesc o anumită terminologie atunci când identifică tipologiile biblice. Ei fac doar conexiuni sau asocieri între anumite elemente ale Vechiului și Noului Testament. De pildă, iată cum vorbește Isus despre o legătură tipologică între șarpele de aramă al lui Moise și El Însuși, în Ioan 3:14-15.

Și, după cum a înălțat Moise șarpele în pustiu, tot așa trebuie să fie înălțat și Fiul omului, pentru ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viața veșnică. (Ioan 3:14-15)

În acest pasaj, Isus compară șarpele de aramă cu răstignirea Sa, fără a folosi o terminologie specială. Dându-ne în același timp posibilitatea de a spune că șarpele este prototipul răstignirii și că răstignirea este tipul șarpelui.

Având idee de bază despre tipologie în minte, să ne îndreptăm către o serie de caracteristici ale tipologiei, recunoscute de obicei de teologii biblici.

Caracteristici

În ce ne privește, ne vom concentra pe cinci aspecte. Întâi, vom vedea cum funcționează tipologiile ca figură de stil. Apoi, ne vom concentra pe varietatea

elementelor în tipologiile biblice. În continuare, vom observa că tipologiile sunt comparații ale structurilor teologice. În al patrulea rând, vom vedea în ce fel tipologiile reprezintă dezvoltări teologice. Și, în fine, vom atrage atenția asupra caracterului de serie al mai multor tipologii în Biblie. Să începem cu felul cum funcționează tipologiile ca figuri de stil.

La nivel lingvistic, e util să abordăm expresiile tipologice din Scriptură ca figură de stil specifică, sau mai concret, ca o comparație. Comparațiile reprezintă metode indirecte de a descrie lucrurile, comparându-le cu altceva, așa cum facem cu metaforele, epitete analogiile, etc. Putem să înțelegem multe despre mecanismele de bază ale tipologiei în Biblie dacă le privim ca pe o comparație.

Fiecare comparație utilizează trei elemente principale: imaginea cu care se compară obiectul principal, tema sau elementul de interes și punctele de comparație dintre cele două. De pildă, să ne gândim la acest simplu exemplu: „Acel zgârie-nori este înalt cât un munte.” În această afirmație, imaginea este „un munte”. Este imaginea cu care se compară ce ne interesează pe noi. Elementul de interes sau tema este „acel zgârie-nori”, clădirea pe care o avem în vedere. Punctul explicit de comparație este faptul că amândouă sunt „înalte”.

Când folosim comparația ca figură de stil nu definim întotdeauna explicit toate aceste trei elemente. Dar imaginea, subiectul și unul sau mai multe puncte de comparație sunt cel puțin subînțelese pentru ca o comparație să fie comunicată clar. Aceste trei elemente apar, de asemenea, fie explicit, fie implicit în tipologia biblică. În primul rând, un „prototip” funcționează ca o imagine, un element cu care este comparat subiectul care ne interesează. În al doilea rând, „tipul” este subiectul, elementul cu care este comparat prototipul. Și, în al treilea rând, prototipul și tipul sunt legate între ele printr-unul sau mai multe puncte de comparație.

De exemplu, vă amintiți că în Romani 5:14, apostolul Pavel spune că Adam este „icoana preînchipuitoare, sau prototipul, Celui ce va veni, adică Hristos”. Deci, în acest caz, Adam este imaginea sau prototipul care este comparat cu Hristos, iar Hristos este subiectul sau tipul. Punctele de comparație dintre Adam și Hristos sunt explicate într-un context mai larg în Romani capitolul 5. Adam este un prototip al lui Hristos pentru că, atât acțiunile lui cât și ale lui Hristos au efecte asociate, pe scară largă asupra oamenilor care s-au identificat cu ei. Pe de-o parte, cei ce s-au identificat cu Adam au murit. Iar pe de altă parte, cei care s-au identificat cu Hristos au primit viață veșnică.

O a doua caracteristică a tipologiei biblice este faptul că elementele de comparație sunt destul de variate. Comparațiile sunt făcute între diferite tipuri de lucruri. Există multe metode de clasificare a elementelor ce sunt folosite drept prototipuri și tipuri dar ne este util să-le împărțim în trei grupuri de bază. Prototipurile și tipurile pot fi persoane, instituții sau evenimente importante. Prin persoane, ne referim la personaje care apar în Scripturi, precum personaje umane semnificative, ființe spirituale, Dumnezeu și, cu rare ocazii, alte aspecte ale creației care sunt personificate. Prin instituții, înțelegem realități istorice de durată, precum teritorii importante sau locații cu semnificație îndelungată, ritualuri, organizații, clădiri importante și altele asemănătoare. Prin evenimente, ne referim la întâmplări istorice semnificative, adică lucruri care s-au întâmplat. Orice combinație între aceste trei elemente se poate constitui în prototipuri și tipuri.

Am văzut deja că exemplele de tipologii în Noul Testament reflectă ceva din această varietate. Tipologia lui Pavel dintre Adam și Hristos, în Romani 5:14 compară o

persoană importantă cu o altă persoană importantă. În 1 Petru 3:21, Petru compară evenimentul potopului din vremea lui Noe cu instituirea botezului creștin. În Ioan 3:14, Isus compară evenimentul înălțării șarpelui de aramă în pustie de către Moise cu cel al răstignirii Sale. Alte combinații sunt întâlnite în alte părți din Scriptură. Indiferent de caz, tipologiile compară persoane, instituții sau evenimente importante.

În al treilea rând, tipologiile din Biblie compară întotdeauna structuri teologice strâns legate prin elementele lor. Din nefericire, teologii biblici evanghelici bine intenționați sunt adesea atât de captivați de tipologie, încât găsesc prototipuri și tipuri aproape de fiecare dată când găsesc similaritate între două elemente din Scriptură. Comparațiile lor pornesc adesea mai degrabă de la caracteristici întâmplătoare, decât de la conexiuni teologice consistente.

De exemplu Avraam avea două mâini, dar acesta nu este un motiv întemeiat să ne gândim că Avraam reprezintă prototipul personajelor biblice de mai târziu care, și ele, aveau două mâini. Faptul că oamenii au purtat veșminte în perioade diferite în Vechiul Testament nu presupune definirea lor ca prototipuri sau tipuri. Acest gen de comparații nu sunt altceva decât coincidențe istorice.

Tipologiile serioase nu se ocupă cu asemenea comparații ne semnificative, ci constau în comparații ale structurilor teologice semnificative asociate cu elementele lor. Elementele tipologiilor, persoanelor, instituțiilor sau evenimentelor nu apar singure în tipologiile lor. Ci servesc ca sinecdoce, părți care apar ca idei teologice mai dezvoltate, strâns legate între ele. Când scriitorii cărților biblice menționează anumite persoane, instituții sau evenimente ca elemente ale unei tipologii, ei au în minte structuri teologice ample, pe care le reprezintă elementele respective.

Să folosim, din nou, exemplul textului lui Pavel privitor la Adam, ca prototip al lui Hristos, din Romani 5:14. Pavel nu compară faptul că amândoi aveau păr pe cap. Nu a atras atenția asupra faptului că amândoi aveau doi ochi și două urechi. Ci folosește această tipologie pentru a compara semnificațiile teologice dintre Adam și Hristos. Comparația lui Pavel este bazată pe observația că amândoi au avut un impact puternic asupra condiției persoanelor care s-au identificat cu ei.

Același lucru poate fi spus despre tipologia lui Petru dintre potopul din vremea lui Noe și botezul creștin, din 1 Petru 3:20-21. Contextul mai larg al epistolei lui Petru arată clar că el era preocupat de semnificația teologică a potopului, ca fiind mijlocul prin care Noe a trecut dintr-o lume supusă judecății divine într-o lume nouă, binecuvântată de Dumnezeu. Desigur, botezul creștin este asociat cu convingeri similare pentru că simbolizează trecerea noastră dintr-o lume destinată osândeii într-o nouă zidire, în Hristos. Acesta este nivelul la care Petru compară apele din vremea lui Noe cu apa botezului.

A patra caracteristică a tipologiei în Scriptură este faptul că aceasta reflectă întotdeauna dezvoltările diacronice. Când Scripturile identifică prototipuri și tipuri, acestea aparțin întotdeauna unor perioade istorice diferite și, astfel, reflectă dezvoltările teologice diacronice dintre acele vremuri. Din acest motiv, ca și în cazul comparațiilor, tipologiile vor implica atât asemănări și deosebiri între elementele lor. Pe de-o parte, putem observa asemănările. Anumite persoane, instituții și evenimente sunt prototipuri pentru persoane, instituții sau evenimente de mai târziu, pentru că semnificațiile lor teologice sunt similare. Dar, pe de altă parte, aceste elemente comparabile prezintă și unele deosebiri, care nu sunt niciodată exact aceleași. Cu trecerea timpului, au avut loc

noi revelații între prototipuri și tipuri, care au cauzat dezvoltări în semnificațiile lor teologice.

Să ne întoarcem din nou la tipologia lui Pavel din Romani 5:14, unde prototipul este Adam și tipul este Hristos. După cum am văzut, Adam este teologic asemănător cu Hristos, prin faptul că ambii au provocat efecte pe scară largă asupra felului în care Dumnezeu i-a privit pe toți cei ce s-au identificat cu ei. Dar, trebuie să observăm că Pavel subliniază și o deosebire foarte importantă dintre ei, datorită dezvoltărilor diacronice. Iată ce spune el în Romani 5:15:

Dar cu darul fără plată nu este ca și cu greșeala; căci, dacă prin greșeala unuia singur, cei mulți au fost loviți cu moartea, apoi cu mult mai mult harul lui Dumnezeu și darul pe care ni l-a făcut harul acesta într-un singur Om, adică în Isus Hristos, s-au dat din belșug celor mulți. (Romani 5:15)

Observați aici că Pavel nu indică doar asemănările dintre Adam și Hristos. Ci remarcă o diferență crucială dintre ei. Adam a trăit în epoca primară a istoriei biblice și neascultarea lui a introdus păcatul și moartea în istoria lumii. Hristos a trăit în ultimele etape ale istoriei biblice, când urmau să se împlinească scopurile de răscumpărare ale lui Dumnezeu. Prin urmare, ascultarea lui Hristos a adus viață veșnică. Deosebirile dintre Adam și Hristos sunt la fel de vitale pentru tipologia lui Pavel ca și asemănările, lucru care este valabil pentru toate tipologiile.

O altă caracteristică a tipologiilor este că, adesea, apar în serii. În loc să fie formate dintr-un singur prototip și un tip, pot implica o serie de trei sau mai multe elemente. De pildă, să luăm tipologia în serie a închinării în Vechiul Testament. În termeni generali, ar trebui să spunem că în fiecare perioadă, închinarea omului pe pământ întotdeauna imită și reflectă închinarea pe care îngerii I-o aduc lui Dumnezeu în cer. Dar, actul închinării pe pământ s-a dezvoltat istoric, iar aceste dezvoltări istorice au dus la tipologii în serie. În primul rând, închinarea a început în zilele lui Adam și Eva, când Dumnezeu i-a pus în grădina Sfântă. Iată ce ne spune Geneza în 2:15:

Domnul Dumnezeu a luat pe om și l-a așezat în grădina Edenului, ca s-o lucreze și s-o păzească. (Geneza 2:15)

Limbajul folosit aici pentru a descrie lucrarea lui Adam și Eva în grădina Edenului este neobișnuit. Mai apare și în Pentateuh, în Numeri 3:7-8 și 8:26, când Moise descrie slujba leviților în Cortul Întâlnirii. Faptul că Moise folosește limbajul închinării la cort pentru a descrie pe Adam și Eva în grădina Edenului arată că el a văzut o conexiune tipologică între grădina Edenului și Cortul Întâlnirii. Această tipologie este confirmată de faptul că arhitectura și decorațiile tabernacolului însuși reflectă paradisul din grădina Edenului. Felul în care Moise descrie activitățile lui Adam și Eva în grădina Edenului arată că structura teologică a închinării a început cu grădina Edenului.

Când omul a fost alungat din grădină, a avut loc o dezvoltare diacronică a închinării. După cum arată exemplele lui Abel, Set, Noe și Avraam, Dumnezeu a chemat pe poporul Său să continue închinarea în afara grădinii raiului, prin construirea de altare pentru închinare în diferite locuri.

Mai târziu, când Dumnezeu a scos pe Israel din Egipt și a făcut legământ cu ei la muntele Sinai, a avut loc o altă dezvoltare diacronică semnificativă în închinare. Închinarea lui Israel era centralizat la cortul întâlnirii în jurul chivotului legământului, așternutul picioarelor lui Dumnezeu pe pământ. Apoi, când Israel a locuit în țară, o altă dezvoltare diacronică a avut loc în închinare. Dumnezeu a chemat poporul Său să mute chivotul legământului și să se închine într-o structură permanentă, templul din Ierusalim.

În sfârșit, după ce babilonienii au distrus templul lui Solomon din Ierusalim, profetul Ezechiel a anunțat o nouă revelație privind închinarea. Prevestind că după întoarcerea din exil un templu chiar mai măreț va fi construit, iar domnia lui David și Ierusalimul vor fi restaurate. Nu e de mirare că în zilele lui Zorobabel, proorocii Hagai și Zaharia au insistat că cei întorși în țara promisă după exil aveau să construiască un nou templu, în care să se închine lui Dumnezeu.

Vedem deci o tipologie în serie între diferitele structuri teologice ale închinării, începând din grădina Edenului, continuând cu altarele timpurii din vremea dinainte de Moise, apoi cu cortul lui Moise, templul lui Solomon și templul lui Zorobabel. Adesea, în Vechiul Testament, Dumnezeu abordează în mod repetat chestiuni teologice importante, asociate cu persoane, instituții sau evenimente importante. Atenția repetată arătată acestor aspecte de multe ori a format tipologii de serie.

După ce am văzut cele cinci caracteristici importante ale tipologiilor biblice, trebuie să trecem la a treia chestiune: cum să identificăm tipologiile în Vechiul Testament. Ce procedee să urmărim atunci când studiem dezvoltările structurilor teologice specifice asociate cu persoane, instituții sau evenimente din Vechiul Testament?

Identificare

Vom răspunde la această întrebare luând în considerare două perspective majore ale tipologiilor. Prima, tipologia privită ca anticipare. A doua, tipologia privită ca reflecție. Să abordăm mai întâi tipologia privită ca anticipare. Când ne gândim la tipologie ca anticipare, avem în vedere convingerea că, atunci când întâlnim prototipuri în istoria Vechiului Testament, acestea au fost concepute pentru a arăta spre tipurile viitoare. De-a lungul istoriei bisericii, vasta majoritate a interpreților au tratat tipologiile biblice în felul acesta. În acest sens, Dumnezeul suveran a așezat persoane, instituții și evenimente importante în istorie, pentru a le arăta oamenilor din acea vreme ce avea să fie în viitor. Această perspectivă tradițională a caracterizat majoritatea abordărilor creștine privind tipologiile, inclusiv în perioadele timpurii ale teologiei biblice evanghelice.

În zilele noastre, mulți teologi biblici au respins această perspectivă tradițională anticipativă, în favoarea unei abordări numite adesea „intertextualitate”. Aceasta tratează tipologiile pur și simplu drept fenomene literare, căi prin care un text biblic se aplică altuia, mai degrabă decât să trateze tipologiile ca realități istorice, așezate de Dumnezeu pentru a arăta ce va fi în viitor. Tipologiile biblice sunt tratate doar în lumina modului în care textele biblice târzii abordează pasaje mai timpurii pentru un anumit obiectiv teologic.

În contrast cu aceste tendințe recente, autorii Noului Testament au descris tipologiile ca „inter-actualități”. Cu alte cuvinte, prototipurile erau realități istorice care

de fapt anticipau viitoare realități istorice drept tipuri ale lor. După cum vă amintiți, în Romani 5:14, Pavel l-a numit pe Adam „icoana preînchipuitoare a Celui ce avea să vină”. Pavel scrie despre Adam ca personaj istoric, nu doar ca parte a textului din Geneza, ci ca prefigurare a lui Hristos. În mod asemănător, în Coloseni 2:17, Pavel identifică prototipul legii ceremoniale în Vechiul Testament ca „umbră a lucrurilor viitoare”. Metafora lui despre umbră sugerează că ritualurile din Vechiul Testament au apărut din realități în Hristos, ce și-au întins umbra peste realitățile istorice din trecut. Urmând mărturiile din Noul Testament, ar trebui să spunem că, în providența Sa, Dumnezeu a aranjat istoria astfel încât persoane, instituții și evenimente din trecut să anticipeze sau prefigureze persoane, instituții sau evenimente de mai târziu.

O întrebare care se ridică deseori din afirmarea unei perspective anticipative a unui prototip este următoarea: înțelegeau oamenii din Vechiul Testament viitorul către care arăta prototipul? Erau personajele și scriitorii din vremea Vechiului Testament în stare să cunoască ce tipuri se întrezăreau la orizont uitându-se la prototipurile din vremea lor?

În unele sensuri am putea spune că „da”. În primul rând, nu putem să ignorăm faptul că, din când în când, Dumnezeu a oferit revelații specifice, speciale unor oameni pe care i-a înzestrat cu o astfel de preștiință. De exemplu, este posibil ca proorocii și alți conducători din Vechiul Testament să fi putut să înțeleagă, într-o oarecare măsură, cum prototipurile anticipau viitoare tipuri.

În al doilea rând, câteodată oamenii care au trăit în vremea anumitor prototipuri puteau anticipa viitoarele tipuri, aplicând metode obișnuite. Destul de des, prototipurile din Vechiul Testament erau asociate cu structuri teologice ale căror dezvoltări ulterioare fuseseră deja revelate de Dumnezeu. Cu alte cuvinte, Dumnezeu a indicat felul în care unele structuri teologice urmau să progreseze spre un final măreț. În măsura în care prototipurile timpurii erau asociate cu aceste realități viitoare previzualizate, ele indicau ce fel de tipuri viitoare erau de așteptat.

De exemplu, după cum am văzut deja în acest ciclu de lecții, în Geneza 1:28 Dumnezeu le-a descoperit lui Adam și Evei destinul final al pământului, când le-a poruncit să extindă paradisul din grădina Edenului pe întreg pământul, înmulțindu-se și stăpânindu-l. Chiar de la început, Dumnezeu a revelat faptul că a rânduit ființei care purta chipul Său să transforme toată lumea într-un loc minunat și sfânt, precum Edenul. Adam și Eva au înțeles că minunile din grădina Edenului erau un prototip, o anticipare a ceea ce într-o zi urma să devină realitate pentru întreaga lume.

În Geneza 15:18, Dumnezeu identifică râurile graniță Țării Promise lui Avraam pentru a crea o conexiune cu râurile din Eden. Deci, când Avraam s-a plimbat prin Țara promisă, a priceput că acel teritoriu nu era destinația finală, ci punctul de plecare din care urmașii săi vor răspândi binecuvântarea lui Dumnezeu pe tot pământul. De aceea, Pavel concluzionează astfel în Romani 4:13:

În adevăr, făgăduința făcută lui Avraam sau seminței lui, că va moșteni lumea. (Romani 4:13)

Țara promisă lui Avraam reprezenta punctul de plecare pentru ca Israel să ducă binecuvântările lui Dumnezeu până la marginile pământului. În acest sens, ca și grădina

Edenului, Țara promisă, dată urmașilor lui Avraam a fost de asemenea un prototip care anticipează cum va fi întreaga lume într-o zi.

În plus, granițele Țării promise menționate în Geneza 15:18 erau cele pe care împărăția lui David le-a atins multe generații mai târziu. Domnia lui David s-a extins asupra întregului teritoriu promis lui Avraam. De acolo, urmașii credincioși ai lui David și-au ațintit ochii spre răspândirea binecuvântării lui Dumnezeu către alte națiuni. Deci, în acest sens, instituirea tronului lui David peste această regiune a anticipat, de asemenea, ce se va întâmpla într-o zi cu întreaga lume. Iată felul în care anticipează Psalmul 72:11,17 domnia unui viitor fiu al lui David:

Da, toți împărații se vor închina înaintea lui, toate neamurile îi vor sluji. ... Cu el se vor binecuvânta unii pe alții, și toate neamurile îl vor numi fericit. (Psalm 72:11, 17)

Vedem, deci, că așa cum Adam și Eva trebuiau să ajungă pornind din Eden să stăpânească pe tot pământul, așa cum lui Avraam i-a fost dată Țara promisă pentru a extinde binecuvântarea lui Dumnezeu până la marginile pământului, casa lui David a stăpânit peste Țara promisă pentru a extinde domnia și binecuvântările lui Dumnezeu până la marginile pământului.

În fiecare etapă, lucrarea lui Dumnezeu anticipează ce are să se întâmple în viitor. Poporul Său putea anticipa, într-o oarecare măsură, semnificația tipologică a ceea ce experimentau în vremea lor și faptul că lucrurile acelea arătau spre un „tip” mareț din viitor. În multe alte cazuri, oamenii din Vechiul Testament care au înțeles scopurile lui Dumnezeu au putut pricepe felul cum anumite persoane, instituții și evenimente constituiau prototipuri ce prefigurau lucruri viitoare.

Înțelegerea lor era, desigur, limitată, dar puteau pricepe multe aspecte ale felului în care aceste prototipuri anticipau viitorul. Oricât de adevărat este acest lucru, este important să realizăm că, în multe alte cazuri, a înțelege prototipurile și tipurile nu reprezintă atât o problemă de anticipare, cât de reflecție. A identifica felul cum majoritatea prototipurilor se dezvoltă în tipuri implică o reflecție a persoanelor, instituțiilor și evenimentelor timpurii prin prisma vremurilor târzii.

Să facem următoarea analogie. Să presupunem că avem o ghindă în mână și vrem să știm cum va arăta când va fi copac matur. Un stejar matur arată cu totul diferit de o ghindă. Deci, în afara cazului în care am avea o abilitate supranaturală de a prevedea viitorul, nu este ușor de aflat cum va arăta ghinda când va fi copac matur.

În multe privințe, acesta este genul de situație cu care s-a întâlnit omul în Vechiul Testament. Prototipurile adesea arătau atât de diferit de tipurile corespondente, încât a anticipa dezvoltarea fiecăruia era aproape imposibil. De exemplu, deși Petru a identificat potopul din vremea lui Noe ca prototip al botezului creștin, cine din vremea lui Noe și-ar fi putut imagina că potopul mondial va anticipa botezul omului în Hristos? Ar fi fost aproape imposibil pentru izraeliții obișnuiți din vremea lui Moise să știe că șarpele de aramă al lui Moise, prefigura răstignirea lui Hristos. Tipurile arătau mult prea diferit de prototipurile lor ca să poată fi prevăzute altfel decât prin revelație supranaturală.

Să ne întoarcem, deci, la analogia noastră și să facem un pas înainte. Să presupunem că tăiem o bucățică din ghindă și facem o analiză a ADN-ului acesteia. Făcând aceasta, aflăm mult mai multe despre caracteristicile de bază ale ghindei. Chiar și

așa, ADN-ul nu determină fiecare trăsătură a copacului matur, în care se va transforma ghinda. Putem fi siguri că va crește din ea un stejar și nu un măr sau un păr. Dar nu putem ști multe lucruri specifice, precum înălțimea copacului, numărul de crengi sau mărimea rădăcinii. Aceste trăsături sunt influențate de factori externi, precum vremea, cantitatea de apă, nutrimente, lumina și bolile. Acestea nu sunt determinate în întregime de codul genetic.

Cam în același fel, putem să înțelegem codul genetic sau structurile teologice asociate cu persoane, instituții sau evenimente importante care servesc ca prototipuri în istoria biblică. Această cunoaștere ne pot indica anumite așteptări pentru dezvoltările ulterioare, dar dezvoltările dintre un prototip și tipul său nu pot fi prevăzute în întregime, câtuși de puțin. Revelațiile noi din partea lui Dumnezeu îndreaptă deseori istoria în direcții neașteptate. Chiar și cu o înțelegere aprofundată a semnificației teologice a unui prototip, nu putem întotdeauna prevedea detaliile tipului cei corespunde.

În loc să încercăm să înțelegem prototipurile și tipurile prin prezicerea celor din urmă pe baza celor dinainte, trebuie de obicei să ne bazăm pe un proces de reflecție. Ca și scriitorii biblici, trebuie să profităm de situația noastră istorică și să reflectăm asupra felului în care persoane, instituții și evenimente anterioare au dus la tipurile de mai târziu.

Întorcându-ne la analogia noastră, dacă am avea o mână de ghinde și le-am planta alături de alte ghinde, după mai mulți ani vom putea să comparăm ADN-ul fiecărui copac din pădure cu ADN-ul original al fiecărei ghinde. Prin această prismă, vom putea identifica fiecare copac și ghinda din care a crescut. În mod asemănător, prin prisma cunoașterii structurilor teologice ale unor perioade târzii din istoria biblică, putem să identificăm unele prototipuri, comparând structurile lor teologice cu cele asociate unor persoane, instituții și evenimente de mai târziu.

În calitate de creștin, Pavel a înțeles structurile teologice asociate cu ascultarea lui Hristos și a văzut comparația cu structuri teologice similare asociate cu neascultarea lui Adam. Pe această bază, el vorbește despre Adam ca prototip al lui Hristos. Pe această bază, el vorbește despre Adam ca prototip al lui Hristos. Petru a înțeles structurile teologice asociate cu apa botezului creștin și a observat corelațiile cu structurile teologice asociate cu apele potopului din vremea lui Noe. Isus a înțeles semnificația teologică a răstignirii Sale și a pus-o alături de semnificația similară a șarpelui de aramă din vremea lui Moise. Deci, când prototipurile și-au anticipat tipurile, în mod normal am putem identifica aceste anticipări numai după ce tipurile corespondente au apărut în istorie.

Odată ce am înțeles acest proces de reflecție, putem vedea că identificarea tipologiilor reprezintă o parte importantă a studiului dezvoltărilor diacronice în Vechiul Testament. Fără îndoială, când Scripturile identifică tipologii, ele sunt normative și nu trebuie să le contrazicem. Dar, Scripturile nu urmăresc explicit dezvoltările teologice diacronice în mod exhaustiv. Când teologii biblici studiază întregul spectru al teologiei Vechiului Testament, trebuie să găsească semnificațiile teologice ale persoanelor, instituțiilor și evenimentelor din perioadele mai târzii și, apoi, să identifice elementele lor anticipative din perioadele timpurii ale revelației. Astfel, ei pot vedea cum s-a dezvoltat teologia Vechiului Testament în timp.

CONCLUZIE

În această lecție, am studiat dezvoltările diacronice din Vechiul Testament. Ne-am format o orientare de bază în abordarea diacronică sau de dezvoltare a teologiei Vechiului Testament. Am văzut felul în care teologia Vechiului Testament a progresat în anumite epoci sau perioade istorice. De asemenea, am analizat dezvoltarea unor teme specifice în teologia Vechiului Testament.

Multe altele se pot spune despre dezvoltările diacronice din Vechiul Testament dar, înțelegând ce am prezentat în această lecție, avem o temelie solidă pentru studiile ulterioare, privind modul de dezvoltare ale teologiei începând cu vremurile timpurii ale Genezei până în ultimele zile ale Vechiului Testament.